Radu PĂIUȘAN
(Universitatea de Vest din Timișoara)

Aspecte ale comunismului în Banat în anul 1946

Abstract: (Aspects of Communism in Banat in 1946) 1946 began in Romania and consequently also in the Banat counties with the communists trying to increase the number of members organized in so-called party cells. But their number remained insignificant compared to that of the members of the historical parties that held the main share of the south-west of Romania. This, with the entire presence of the Soviet army in this part of the country, the army that supported various methods of P.C.R. The Communists had no good cooperation relations with the so-called Democratic Party, the other working-class political organization that benefited from a tradition in the Romanian democracy, these being present at certain times with members of the parliament of the country. The P.C.R. succeeded in dividing this party from March 1946 into two wings: a pro-communist one and the other the traditional, democratic one. This phenomenon also occurred in Banat, where traditional social democrats owned the town hall of Timisoara. The Banat City Hall raised against this situation and the robbery of the Soviet troops through various strikes, manifestations held both in the city and in the state in all three Banat counties. The year 1946 was important both for the Banat and for the whole country and for the preparation and unfolding and falsification by the communists of the 19 November 1946 parliamentary elections, won by P.C.R. and its allies. So, this year was yet another important stage in the struggle of the P.C.R. for the communion of the country and, consequently, of the Banat counties.

Keywords: communism, Banat, political parties, considerations, Romania.

Rezumat: Anul 1946, a însemnat pentru societatea românească, un an decisiv atât sub aspectul politicii externe, cât și sub aspectul vieții politice interne. Războiul care secătuise țara din toate punctele de vedere se încheiase, dar situația era pe departe de a fi stabilă. Țara era sfâșiată de lupte politice acerbe atât între comuniști și partidele politice interne, cât și între comuniști și o parte a Partidului Social Democrat. La toate se adăuga situația politică incertă a României pe plan extern. Moscova era interesată doar de aservirea României, nu și de obținerea unor rezultate favorabile țării noastre, în urma tratatului de pace ce urma să fie încheiat. După încheierea războiului, Moscova a devenit tot mai agresivă în relațiile cu celelalte puteri învingătoare, proclamând pe față ideea revoluției comuniste și a instaurării dictaturii proletariatului în lume.

Cuvinte-cheie: Comunism, Banat, 1946, epurări, alegeri.

Dacă în anul 1946 comuniștii au avut rezultate mult sub așteptările lor, atât în România cât și în Banat (Păiușan 2018, 276-281), anul 1946 a însemnat pentru societatea românească un moment decisiv atât sub aspectul vieții politice interne cât și a celei internaționale.

Războiul care secătuise țara din toate punctele de vedere se încheiase, dar situația era departe de a fi stabilă. Țara era sfâșiată de lupte politice acerbe atât între comuniști și o parte a Partidului Social Democrat.

La toate acestea se adaugă situația politică incertă a României pe plan extern. Moscova este interesată doar de aservirea României și nu de obținerea unor rezultate favorabile țării noastre, în urma tratatului de pace ce urma să fie încheiat.

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

După încheierea războiului, Moscova a devenit tot mai agresivă în relațiile cu celelalte puteri învingătoare, proclamând pe față ideea revoluției comuniste și a instaurării dictaturii proletariatului în lume (Păiușan 2018, 276-281).

În aceste condiții, speranțele și încercările disperate ale elitei politice românești de a determina marile puteri occidentale să intervină pentru stoparea comunizării României, s-au soldat cu un eșec total. Conferința miniștrilor de externe ai U.R.S.S., Angliei și S.U.A., desfășurată la Moscova, între 16-26 decembrie 1945, a dat câștig de cauză Moscovei. Comunicatul dat publicității la sfârșitul întrunirii indica acceptarea soluției impuse de Kremlin – cosmetizarea guvernului român pentru a salva aparențele. Ca urmare, executivul din România urma să fie completat cu câte un membru al partidelor de opoziție. Iuliu Maniu și Dinu Brătianu au calificat conferința de la Moscova ca fiind „un nou München" (Păiușan 2018, 276-281).

Convingerea celor doi lideri politici a fost întărită de declarațiile responsabilului S.U.A. Avarell Harriman, venit la București la 21 decembrie 1945 și care ar fi declarat „Nu vă faceți prea multe iluzii, noi am făcut tot ce s- a putut face. Anglia și America au fost silite să facă concesii U.R.S.S.-ului în Balcani" (Baciu 1990, 51).

Lărgirea guvernului dr. Petru Groza cu câte un ministru fără portofoliu din partea Partidului Național Țărănesc (Emil Hațieganu) și Partidul Național Liberal (Mihail Romniceanu) nu a echivalat cu democratizarea acestuia și asigurarea că în România libertățile fundamentale ale cetățeanului vor fi respectate, că alegerile se vor desfășura liber, fără amestecul trupelor de ocupație sovietice.

Ca urmare a acestui demers, la începutul lunii februarie a anului 1946, guvernele S.U.A. și Anglia au recunoscut oficial guvernul Petru Groza.

Aceasta era situația politică în România la începutul anului 1946, an electoral și decisiv din mai multe puncte de vedere pentru viitorul ei. Anunțarea alegerilor și intrarea opoziției în guvern, prin cei doi miniștrii au coincis cu o relativă liberalizare politică. Au început să apară câteva gazete ale național-țărăniștilor și liberalilor, însă, în guvern activitatea lui Emil Hațiegan cât și a lui Mihail Romniceanu nu au putut fi fructificate (Onișoru 1996, 224).

La începutul anului 1946 guvernul avea un mare atu: în lipsa unui parlament putea să elaboreze singur legea electorală.

La Plenara Comitetului Central desfășurată între 27-29 ianuarie 1946, analizând tactica electorală, Partidul Comunist Român a preconizat prezența pe liste comune a forțelor de la 6 martie 1945, graba comuniștilor era explicată prin neîncrederea în social-democrații lui Titel Petrescu (S.J.T.A.N., f. 99).

În Banat, situația politică de la începutul anului era încă incertă. În privința organizării, comitetul județean Timiș-Torontal cuprindea la 2 ianuarie 1946 următoarele persoane:

– Stanciu Emil – secretar politic, român vopsitor C.F.R.;
– Pricop Gheorghe – secretar organizatoric, român, tâmplar;
– Cornil Aurel – secretar cadru, român, tâmplar;
– Ivanici Toma – responsabil cu educația politică, român muncitor C.F.R.;
– Basch Emeric – responsabil cu resortul militar, sârb, învățător;
– Milin Zoltan – secretar economic, evreu, funcționar;

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

– Lenis Victor – secretar politic, român, turnător;
– Iano Ioan – secretar organizatoric, maghiar, șofer;
– Tornici Eleonora – secretar organizatoric, muncitor;
– Gheorghiovici Vlad – secretar cadre, sârb, tăbăcar;
– Barany Ioan – secretar organizatoric, maghiar, lăcătuș;
– Ivanici Petru – secretar organizatoric, român, lăcătuș;
– Cădăran Iosif – secretar cadre, român, electrician;
– Alexa Iuliana – secretar cadre, româncă, muncitoare;
– Zăgănescu Ioan – secretar organizatoric, român, inginer;
– Nădășan Ștefan – secretar educația politică, român, inginer;
– Barbeș Pavel – secretar organizațiile de masă, român, muncitor.

Conform unui raport din anul 1946 în perioada 28 decembrie 1946 – 26 ianuarie 1946, în județul Timiș – Torontal s-au creat 23 de noi celule la sate și 3 la orașe. În cartierul Elisabetin din Timișoara s-a creat al patrulea sector. Conform aceluiași raport, membri de partid participau la ședințe în proporție de 50% la orașe și circa 80/90% la sate (S.J.T.A.N., dosar 37/1946, f. 1).

În luna februarie organizațiile de partid au trimis rapoartele cu situația membrilor. Conform acestora existau în Timișoara:

– în sectorul I – 1000 membri;
– în sectorul II – 2.500 membri;
– în sectorul III – 700 membri;
– în sectorul IV – 800 membri;
– în sectorul C.F.R. – 1000 membri (S.J.T.A.N., dosar 37/1946, f. 5).

În județ, comitetul de plasă Sânicolau Mare a raportat existența în luna februarie a 700 de membrii cu adeziune, iar comitetul plasa Centrală avea la aceeași dată 1500 de membri, în timp ce plasa Lipova avea 400 membri (S.J.T.A.N., dosar 37/1946, f. 5).

La conferința Partidului Comunist ținte între 20-21 februarie 1946 s-a discutat despre situația organizatorică din județ, despre cea politică și despre planul privind alegerile din toamnă.

Conform raportului prezentat la această conferință, în județ situația era următoare (S.J.T.A.N., dosar 37/1946, f. 6, 8, 14):

– Plasa Centrală: raportul a fost prezentat de Câmpeanu. Plasa era în curs de organizare, ea cuprindea 25 de comune cu următorii membri:
  – Ciarda Roșie – 860 de membri din care 48 membri P.C.R.;
  – Ghiroda – 1800 de locuitori din care 48 membri P.C.R.;
  – Săcălaz – 1500 de locuitori, din care 150 de membri;
  – Dumbrăvița – 1300 locuitori, din care 138 membri;
  – Apărarea patriotică – 464 membri;
  – U.P.M. – 220 membri;
  – Frontul Plugarilor – 180 membri;
  – Sindicatele – 67 membri;

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

– Tineretul Progresist – 65 membri;
– U.F.A.R. – 7 membri.

– Plasa Deta: cuprindea 16 comune din care în 15 existau organizații de partid. În total în plasă existau în februarie 1946 – 662 membri. Cei mai mulți se găseau în comunele Deta (103) și Denta (54).

Membrilor de partid nu li s-a verificat trecutul, astfel au fost acceptate și persoane care au făcut parte din rândul partidelor de opoziție. De exemplu Samuil Pavel – a fost membru P.N.L.

În celelalte comune numărul membrilor era următorul:
– Comuna Plopi – 1200 de locuitori din care 43 – membri de partid;
– Comuna Uivar – 1200 locuitori, din care 8 membri de partid;
– Ghiroda Nouă – 1800 locuitori, din care 25 membri de partid;
– Moșnița Nouă – 945 locuitori din care 30 membri de partid.

Plasa Ciacova - avea în februarie 1946 următoarea situație din punct de vedere numeric al membrilor Partidului Comunist: Ciacova – 88 membri; Liebling- 152 membri; Macedonia - 14 membrii; Cebza – 5 membri; Pădureni – 6 membri; Jebel – 5 membri; Petroman – 5 membri; Conacul Iosif – 6 membri; Tolvadia – 32 membri; Ghilad – 70 membri.

În total în Plasa Ciacova existau 438 membri ai Partidului Comunist în februarie 1946.

După cum se poate observa, cu toate că numărul membrilor de partid a crescut comparativ cu anul precedent, totuși raportat la numărul total al locuitorilor din comune, situația nu era atât de îmbucurătoare pentru Partidul Comunist Român.

Într-un alt raport, de această dată din 28 februarie 1946, se arată că numărul membrilor de partid a crescut de la 13.440 în ianuarie, la 14.249 în februarie, o creștere de 5,6% (S.J.T.A.N., dosar 2/1946, f. 28).

Pe categorii sociale, același raport prezenta următoarea structură: 5.166 țărani, cu 334 mai mulți decât în ianuarie; 6.127 muncitori – o creștere față de ianuarie; 1513 mici burghezi cu 26 mai mulți decât în luna precedentă; 486 intelectuali – o creștere cu 17 față de luna ianuarie.

Tabel cu membri Partidului Comunist Român în ianuarie – februarie 1946 (pe categorii sociale) (S.J.T.A.N., dosar 2/1946, f. 30):

1.

Luna	Țărani	Muncitori	Mici burghezi	Intelectuali	Funcționari
Ianuarie	5.166	6.127	1.513	486	947
Februarie	5.400	6.506	1.539	503	947

Pe naționalități în ianuarie existau 4.183 membri români, iar în februarie numărul lor a crescut cu 297, maghiari erau 4.466 în ianuarie, iar în februarie numărul lor a crescut cu 195 mai mulți, sârbi erau în număr de 2.241 în ianuarie și cu 166 mai mulți în

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

luna februarie, evrei existau 1.625 în ianuarie, iar în februarie cu 46 mai mulți, germani erau în număr de 175 în ianuarie și cu 73 mai mulți, în februarie 329 membri aparțineau altor naționalități (D.N.S.J.T., dosar 2/1946, f. 30).

Tabel cu membri de partid în ianuarie – februarie 1946 (pe naționalități):
2.

Luna	Români	Maghiari	Sârbi	Evrei	Germani	Alte naționalități
Ianuarie	4.813	4.466	2.241	1.625	175	329
Februarie	5.110	4.661	2.307	1.671	248	329

Celelalte partide politice aveau în aceiași perioadă, conform documentelor de arhivă următorul număr de membri:

– Partidul Social-Democrat – 15.000 de membri;
– Partidul Național-Țărănesc – 15.000 de membri;
– Partidul Național-Liberal – 4.500 de membri;
– Partidul Național-Țărănesc (F.N.D.) – 2.500 de membri;
– Partidul Național Popular – 2.180 de membri.

Încă de la începutul anului, atât Partidul Comunist cât și cele de opoziție au început pregătirile pentru alegeri. De exemplu la 5 februarie a avut loc o manifestație a F.N.D. în colaborare cu liberalii lui Tătărăscu, unde a vorbit Emil Stanciu de la P.C.R., Cocoș Moise de la P.S.D., avocatul Manea Octav (P.N.Ț-F.N.D.) și Gilbert de la sindicate. La această manifestație au fost analizate realizările de până atunci ale guvernului. Referitor la cel care a vorbit din partea P.C.R., acesta apare în 1945 ca responsabil cu resortul organizațiilor de masă, pentru ca la începutul anului 1946 să ocupe funcția de secretar politic (S.J.T.A.N., dosar 2/1946, f. 30).

În luna martie 1946, la al XVII-lea Congres al Partidului Social-Democrat, au participat 354 de delegații. Aici s-au discutat două probleme importante pentru viitorul partidului: susținerea Partidului Comunist în alegeri așa cum dorea acesta, sau participarea la alegeri pe liste separate cu program propriu și platformă politică proprie. 232 de delegați au votat pentru participarea la alegeri pe aceiași listă cu Partidul Comunist, iar 33 de delegați în frunte cu Titel Petrescu s-au opus acestei hotărâri și s-au retras de la lucrările Congresului (Hitchins 1998, 533).

La data de 16 martie Titel Petrescu împreună cu Adrian Dumitru și Ilie Dumitru au fost excluși din rândul P.S.D.

Referitor la relația Partidului Social Democrat se pot face câteva precizări importante. În primul rând Partidul Comunist Român a desfășurat sistematic o campanie de înglobare a acestui partid, pe care-l considera o amenințare din punct de vedere al popularității.

Partidul Social Democrat, era nu numai un partid al proletariatului, ci al tuturor claselor sin sfera producției materiale, al intelectualității precum și al micilor proprietari. Era un partid al întregului popor.

Spre diferență de Partidul Comunist, închistat în dogme, care se declara când

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

avangarda clasei muncitoare, când detașamentul ei cel mai avansat, când continuatorul tradițiilor socialiste, Partidul Social Democrat, ca partid al maselor urmărea în numele lor, preluarea puterii, în vederea realizării unei ordini noi (Frunză 1990, 261).

Diferența dintre el și Partidul Comunist sunt evidente. În caracter: „partid al întregului popor". În metode „treptat în ordine și legalitate". Partidul Social Democrat nu se autoproclama, ca fiind predestinat prin legile implacabile ale materialismului istoric, să conducă pentru veșnicie țara. În plus, nu fusese adus din afară și nu era coordonat de vreo putere străină (Frunză 1990, 261).

Constantin Titel Petrescu, președintele partidului îl caracteriza în lucrarea sa fundamentală „Socialismul în România" ca fiind un „partid democratic, național și de solidaritate internațională" (Frunză 1990, 261).

Partidul Social Democratic tindea să devină un mare partid politic, nu numai numeric, ci și calitativ. Era preferatul intelectualității universitare, ca și al intelectualității mijlocii, precum profesorii de liceu, învățătorii, preoții. Centre cu o veche tradiție muncitorească, precum Reșița, Galați, Valea Jiului, considerau că nu Partidul Comunist le reprezenta interesele ci cel Social Democrat. Era preferat de populația de origine germană, dar și de cea maghiară. Astfel la Cluj-Napoca exista chiar o presă, ziarul „Erdely" (Frunză 1990, 274).

Valul de înscrieri în P.S.D. depășise posibilitățile organizatorice de a menține o disciplină strictă. Se spune că Partidul Social Democrat ajunsese la cifra de peste un milion de membri.

În aceste condiții comuniștii au înființat o agenție cu sarcina de a informa conducerea partidului și de a sublinia activitatea partidului advers. Lipsa de control a cadrelor, caracterul dezorganizat de convocare a adunărilor, dezinteresul pentru relațiile secrete ale unor membrii din conducerea partidului, au dus la eșecul conducerii Partidului Social Democrat, care a culminat cu excluderea lui Constantin Titel Petrescu din partid. Dintre cei care au votat pentru susținerea Partidului Comunist în alegeri, nu toți au fost „cumpărați". Mulți dintre ei au fost șantajați cu așa numitele dosare (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 29), practică larg răspândită în tactica de luptă a comuniștilor.

Frământările de la centru s-au resimțit și în provincie. Astfel în Banat, la 17 februarie a avut loc Conferința Județeană a P.S.D. unde, luând cuvântul primarul Timișoarei, Traian Novac, a declarat public că „Nu dorește să meargă în alegeri cu odioșii de comuniști". Și avocatul Petricu a declarat că dacă P.S.D.-ul merge în alegeri alături de Partidul Comunist el va vota cu P.N.L. Brătianu sau P.N.Ț. Maniu (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 29).

La ședința din 26 martie 1946 s-a luat hotărârea organizării P.C.R. în județ astfel (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 149):

– Secretar politic – Stanciu Emil;
– Resort organizatoric – Pricop Gheorghe, Tomici Eleonora, Kano Ioan;
– Munca cu intelectualitatea – ing. Zăgănescu Ioan;
– Instructori: Strizu Trifu (Ciacova)
Lazăr Rudolf (Chizătău)
Qiuttner (Plasa Centrală)
Ivanici Petru (Deta și Gătaia)

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

Csikos Iosif (Jimbolia)
Jitnariu Constantin (Periam)
Nag Andrei (Recaș)

Deoarece între 1944-1946, Partidul Comunist a acceptat orice membru fără ai verifica trecutul, după 1946 se vor înregistra multe excluderi din partid, pentru diferite acuzații. Astfel într-un raport din iulie 1946 se specifică că: în județul Timiș-Torontal au fost 23 de excluderi și 6 avertismente, în Arad 34 excluderi, în Caraș o excludere și în Severin 18 excluderi. În total 76 de excluși din partid. Cauzele acestor excluderi erau multiple: 16 pentru afaceri și speculă, 6 pentru dezbinări și fracționism, 8 pentru abateri, sabotaj, 13 foști conducători hitleriști, 24 trecuți la P.S.D., o demisie, 2 pentru spionaj nazist (S.J.T.A.N., dosar 6/1946, f. 1).

Membri comitetului Județean P.C.R. - 1946 (Hitchins 1998, 559):

1. Biroul:
– Budescu Ștefan – secretar;
– Klein Mihai – responsabil secțiunea organizatorică;
– Ciobanu Ioan – responsabil cadre;
– Jivcovici Mircea – responsabil politic;
– Lenis Victor – responsabil cu sindicatele;
– Hășmășanu Ioan - responsabil cu tineretul;
– Botnar Maria – responsabil cu organizarea femeilor.

2. Membri:
– Korniș Gheza;
– Prof. Murgescu Ilie;
– Csikos Iosif;
– Drăgan Olimpiu;
– Ing. Zăgănescu Ioan;
– Dima Gheorge;
– Iliaș Iosif;
– Bica Elena.

Secțiile comitetului județean:

1. Secția organizatorică:
– Klein Mihai;
– Dima Gheorghe;
– Pricop Gheorghe;
– Ivanici Petru;
– Cristian Simion;
– Bojin Gheorghe;
– Vilma Drăgan;
– Miloș Ioan;
– Căldăreanu Iosif – secretar.

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

2. Secția de cadre:
– Ciobanu Ioan;
– Codrin Aurel;
– Crișan Gheorghe;
– Haralambie Constantin.

3. Secția Educație politică:
– Jivcovivi Mirco;
– Frânțescu Caius;
– Ilieș Iosif;
– Cimponeriu Ioan;
– Stein Ghizela;
– Eliaș Alexandru;
– Kun Tiberiu;
– Leb Eena;
– Mustață Nicolae;
– Kun Petru;
– Stoianov Vania;
– Kardoș Ladislau.

4. Secția Sindicală:
– Leniș Victor;
– Strizu Aurel;
– Csabi Ioan.

5. Secția Tineret:
– Hășmașu Ioan;
– Costici Alexandru;
– Leicianu Tudor.

6. Secția Țărănească:
– Lungu Dumitru;
– Cojereanu Nicolae;
– Bolony Ioan.

7. Secția Femei:
– Botnar Maria;
– Caius Rosalia;
– Cimponeriu Ecaterina;
– Bica Elena.

8. Secția Administrativă:
– Solomon Nicolae;
– Korniș Gheza.

Pe plan național recunoașterea de către occident a guvernului Petru Groza la

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

începutul anului 1946, este considerată astăzi de către mulți istorici o gafă tactică, întrucât S.U.A. și Anglia au renunțat la singurul mod eficace pe care-l aveau pentru a face presiuni asupra guvernului. Atât comuniștii cât și U.R.S.S.-ul vor evita organizarea imediată de alegeri libere întrucât se temeau, pe bună dreptate că acestea ar fi adus la putere partidele istorice. Ori tocmai acest lucru doreau să-l evite comuniștii cu orice preț. La 5 februarie guvernul Petru Groza a respins nota guvernului american prin care i se cerea să organizeze alegeri libere în aprilie sau cel mai târziu în mai (S.J.T.A.N., dosar 36/1946, f. 111).

Hotărârea de a amâna alegerile se datora faptului că, comuniștii erau nesiguri cu privire la puterea lor de a controla situația. Aproape întreaga activitatea a anului 1946 s-a axat pe pregătirea alegerilor. În acest interval forțele politice din România s-au divizat în două fronturi: comuniștii și partizanii lor pe de-o parte și național țărăniștii și liberalii pe cealaltă parte.

Acțiunile Partidului Comunist s-au îndreptat mai întâi împotriva armatei considerată ca fiind o posibilă forță de opoziție. Astfel au fost trimiși în rezervă, sau demiși un număr mare de ofițeri, ei fiind înlocuiți cu elemente binevoitoare ale regimului , s-au introdus unități speciale în armată care aveau ca scop reeducarea soldaților și ofițerilor, iar în 1946 armata a devenit un instrument al comuniștilor (S.J.T.A.N., dosar 15/1946, f. 219). Partidele F.N.D.-ului au acceptat o platformă electorală comună care prevedea: garantarea libertății democratice pentru toți cetățenii, respectarea proprietății particulare, îmbunătățirea nivelului de trai al populației, dezvoltarea industriei grele ca bază a unei refaceri economice, mecanizarea agriculturii, impozit progresist pe venit și preluarea de către stat a Băncii Naționale. Această platformă era menită să aibă desigur o largă audiență în rândul opiniei publice însă promisiunea de prietenie și colaborare cu U.R.S.S. i-a îndreptat pe mulți dintre posibilii simpatizanți.

Guvernul a continuat să-i îndepărteze cu forța pe cei din opoziție. Astfel, în județul Timiș-Torontal, într-un raport din 1946 sunt consemnați primarii și prefecții care urmau să fie epurați:

– Hălmăjanu Sever – pretor în plasa Jimbolia; acuzat că este afacerist și că a furat mobilier C.A.S.B.I. și arme.
– Ionescu Tiberiu – pretor în plasa Deta; acuzat că întreținea legături cu elemente reacționare.
– Popovici Gheorghe – pretor, are dosar de afacerist.
– Dr. Stupariu Ioan – pretor, acuzat că este bețiv și indisciplinat.
– Anghel Gheorghe – notar în Jimbolia, acuzat că este afacerist și că a furat mobilă C.A.S.B.I.
– Albu Iosif – notar în Giarmata; acuzat că este nazist și afacerist.
– Andreescu Titus – notar în Plopi; acuzat că este legionar.
– Brebean Petru – notar în comuna Vălcani; acuzat că unelteşte împotriva reformei agrare și că este nazist.
– Bicaru Silviu – notar, acuzat că este afacerist.

La 12 iunie 1946 a fost promulgată legea nr. 433 care stabilea disponibilizările din armată. Documentele de arhivă consemnează că între 1946-1948 au fost trecuți în

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

rezervă 21.326 militari, după cum urmează: 249 generali, 958 colonei, 1.743 locotenenți-colonei, 1.650 maiori, 1.713 căpitani, 1.113 locotenenți și 550 sublocotenenți (S.J.T.A.N., dosar 33/1946, f. 10).

În timp ce s-a procedat la epurări, comuniștii au încercat să atragă militarii de partea lor. În 1946, în județul Timiș-Torontal, Partidul Comunist avea în armată următoarea structură (Mioc 2007, 43):

În Timișoara:
3.

Data	Ofițeri	Subofițeri	Soldați
30 martie 1946	24	17	5
2 mai 1946	28	36	12

În Arad:
4.

Data	Ofițeri	Subofițeri	Soldați
30 martie 1946	7	14	12
2 mai 1946	12	23	16

În Caraş:
5.

Data	Ofiţeri	Subofiţeri	Soldaţi
30 martie 1946	1	1	3
2 mai 1964	3	4	3

În Lugoj:
6.

Data	Ofiţeri	Subofiţeri	Soldaţi
30 martie 1946	7	10	9
2 mai 1964	9	12	9

La mijlocul anului 1946, P.N.Ţ. rămânea cel mai popular partid din ţară şi urma să obţină conform previziunii, 45% din votări (Mioc 2007, 43*)*.

Partidul Comunist Român a dat dovadă de o abilitate deosebită atunci când a luat hotărârea de a nu merge singur în alegeri. În cadrul coaliţiei Blocului Partidelor Democratice, erau cuprinse toate orientările politice, inclusiv liberalii şi ţărăniştii, astfel încât electoratul să fie uşor indus în eroare, chiar dacă nu era simpatizant al Partidului Comunist.

Măsurile luate înainte de alegeri au fost menite să faciliteze obţinerea victoriei în alegeri. Astfel legea electorală era formulată astfel încât să favorizeze Blocul Partidelor Democratice şi să-i defavorizeze pe ce din opoziţie. Alegerile urmau să fie libere dar nu pentru toată lumea: „Noi înţelegem alegeri libere pentru oamenii democraţi, pentru

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

forţele democratice, nu înţelegem alegerile libere pentru aceea care sunt duşmanii democraţiei... Este o deosebire fundamentală şi legea electorală va avea grijă ca alegerile să fie libere pentru democraţie, nu pentru fascişti, nu pentru duşmanii democraţiei şi poporului" (Chiper, Constantiniu, Pop 1993, 168).

De altfel atât liderii opoziţiei cât şi oamenii ancoraţi în realităţile anului 1946 prevedeau posibilitatea săvârşirii unui fals. Astfel, diplomatul englez A. Clark Kerr notă că: „În fapt, afară de membrii guvernului care erau exageraţi în promisiunile lor, nu am întâlnit un singur român care să creadă că alegerile vor fi libere, dacă nu va fi creat un organism independent" (Scurtu, Buzatu 1999, 515).

De altfel, atât Brătianu cât şi Iuliu Maniu au atras atenţia în nenumărate rânduri atât Marii Britanii cât şi S.U.A. asupra manevrelor guvernului cu ajutorul „Unor metode clare pentru a realiza falsul la urne".

În domeniul politicii externe, cele mai importante evenimente au fost Conferinţa de la Pace şi încheierea Tratatului de Pace cu Puterile Aliate şi Asociate (Scurtu, Buzatu 1999, 515).

Potrivit hotărârilor conferinţelor miniştrilor de Externe ai marilor Puteri Aliate, România a fost inclusă, alături de Italia, Finlanda, Ungaria şi Bulgaria în categoria statelor foste satelite ale Germaniei şi care au fost invitate la Conferinţa de Pace de la Paris (iulie-octombrie 1946) pentru dezbaterea proiectelor tratatelor de pace deja redactate de reprezentanţii puterilor învingătoare.

Delegaţia română, cu mulţi comunişti în componenţă şi care de fapt vegheau să fie apărate interesele U.R.S.S.-ului în dauna României, a desfăşurat în ansamblu o activitate laborioasă. După sosirea lor în capitala Franţei, delegaţii români au solicitat, în diverse declaraţii ori în intervenţiile şi documentele prezentate Conferinţei, recunoaşterea României ca stat cobeligerant, dar fiind aportul ei considerabil la înfrângerea Germaniei, ameliorarea clauzelor politice, economice şi militare, reducerea cuantumului reparaţiilor, etc. Ample şi controversate dezbateri au provocat problemele teritoriale, precum şi cele legate de statutul solicitat de România. Conferinţa a admis că, încă la 24 august 1944, România încetase războiul alături de Reichul nazist, dar, în evident dezacord cu faptele, a recomandat să includă în Tratatul de Pace dată de 12 septembrie 1944 ca moment al intrării ţării în războiul antihitlerist. De asemenea s-a respins propunerea ca România să se bucure, după exemplul Italiei, de regimul de cobeligeranţă (Scurtu, Buzatu 1999, 515), iar în problemele economice şi militare s-au acordat concesii neînsemnate. Un succes deosebit a constat în respingerea cererilor teritoriale formulate de delegaţia ungară ca şi recunoaşterea de către Conferinţa de Pace a caducităţii dictatului de la Viena.

La 10 octombrie 1946, Conferinţa a dezbătut şi adoptat pe articole Tratatul de Pace cu România. Textul definitiv a fost însă stabilit la Conferinţa miniştrilor de Externe ai marilor puteri la New York (octombrie – noiembrie 1946), unde România, reprezentată de un observator a solicitat în continuare atenuarea unor clauze (politice, economice, regimul Dunării, dreptul de beligeranţă), dar fără rezultate deosebite.

În problema frontierelor, Tratatul de Pace a admis pretenţiile teritoriale ale U.R.S.S. faţă de România, considerând ca graniţă de stat cea existentă la 1 ianuarie 1941, ceea ce înseamnă ocuparea de către U.R.S.S. a Basarabiei, nordului Bucovinei, ţinutului Herţa şi a ostroavelor din zona Gurilor Dunării. Concomitent, făcând trimitere

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

la un acord sovietico-cehoslovac din 29 iunie 1945, Tratatul desfiinţa vecinătatea de nord cu Polonia în folosul celei cu U.R.S.S. (partea I, articolul I) (Scurtu, Buzatu 1999, 515). Se anula în schimb, integral şi necondiţionat dictatul vienez din 1940, astfel că frontiera dintre România şi Ungaria era statornică conform liniei existente la 1 ianuarie 1938 (Partea I, articolul 2) (Onişoru 1996, 60).

Tratatul de Pace în ansamblu, reprezenta un conglomerat de obligaţii grele şi pe termen lung impuse României. Clauzele economice nu numai că se constituiau în cel mai amplu capitol al documentului, dar erau şi extrem de păgubitoare, fiind în folosul U.R.S.S.-ului.

În urma Tratatului de Pace soarta României a fost pecetluită. A fost aservită pentru o lungă perioadă U.R.S.S.-ului, iar graniţele cu acesta fiind considerabil lărgite, România putea fi mai uşor controlată şi manipulată.

În acest context, organizarea de „alegeri libere şi democratice" părea o glumă macabră, ceea ce s-a şi dovedit ulterior.

Pentru a întregii imaginea anului 1946 trebuie făcute şi câteva precizări referitoare la situaţia economică şi socială.

Începutul anului 1946, găsea România în aceeaşi situaţie dramatică a anului anterior din punct de vedere economic. Astfel, în condiţiile secetei care a marcat anii 1945-1946, ţăranii au fost nevoiţi să plătească şi cotele necesare satisfacerii plăţii către U.R.S.S a prevederilor armistiţiului din septembrie 1944. Anul 1946 a adus cu el noi cote impuse de guvern judeţelor aşa-zise excedentare, din punct de vedere al recoltelor agricole, între aceste judeţe numărându-se şi Timiş.

Cotele obligatorii către stat sileau ţăranii să-şi vândă surplusul de cereale Cooperativelor de stat, la preţul stabilit de acestea (Mioc 2007, 212).

Deşi susţinea guvernul Petru Groza, care îi îndeplinea cu stricteţe ordinele, U.R.S.S. îl împiedica în realitate să redreseze economia ţării prin două moduri: crearea Sovromurilor şi acordul din mai 1945.

Văzându-se nevoiţi să plătească cote din ce în ce mai grele, ţăranii au reacţionat deseori violent. De exemplu, la 11 august, populaţia comunei Gătaia s-a adunat în faţa primăriei, unde preotul le-a adus la cunoştinţă decizia cu privire la cote. Locuitorii au vociferat şi s-au declarat nemulţumiţi.

În comuna Cenadu Mare, la 5 decembrie 1945 a izbucnit o altercaţie între colectori şi populaţia din comună. Aproximativ 400-500 de săteni s-au adunat în faţa primăriei unde au blocat echipele de colectări. Au fost indentificaţi „4 instigator" care au fost reţinuţi de organele de ordine (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 9).

Ca excedent al anului 1946, în judeţele Timiş-Torontal au fost calculate numărul de 6.666 de vagoane de grâu de lângă producţia de 14.422 de vagoane necesare judeţului. Primele vagoane au fost trimise în judeţele care sufereau de pe urma secetei. În presa de partid se consemna că populaţia contribuie la aceste colectări şi s-a acuzat „reacţiunea" care sabotează campania de colectare (S.J.T.A.N., dosar 29/1946, f. 1).

În domeniul agriculturii, conform unui raport din 1946 ţăranii întâmpinau următoarele greutăţi (S.J.T.A.N., dosar 29/1946, f. 7):

– Plata ajutorului de iarnă şi Crăciun la centrele de colectare;

– Problema asigurărilor sociale;

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

– Lipsa mecanizării în agricultură;
– Problema reparării tractoarelor existente.

Pentru lunile martie-iunie 1946 se prevedeau următoarele însemnări (S.J.T.A.N., dosar 29/1946, f. 7):

– Orz de primăvară	20.000 ha
– Ovăz	27.000 ha
– Porumb	144.540 ha
– Floarea soarelui	10.000 ha
– Cânepă	8.000 ha
– In	500 ha
– Fasole	12.000 ha
– Mazăre	3.000 ha
– Zarzavaturi	5.050 ha
– Cartofi	7.000 ha
– Sfeclă de zahăr	4.600 ha
– Tutun	5.735 ha
– Orez	400 ha
– Trifoi	12.000 ha
– Borceag	7.500 ha
– Diferite legume şi furaje	43.058 ha

Total: 294.928 ha

De asemenea se prevedeau o serie de măsuri care urmau să înlesnească campania de toamnă. De exemplu: creşterea animalelor, dezvoltarea păsărilor de casă, interzicerea tăierii animalelor tinere, îngrijirea pomilor fructiferi, însămânţarea grădinilor, perfecţionarea canalizărilor, supravegherea fermelor model, asigurarea inventarului agricol, asigurarea materialului biologic necesar pentru combaterea epidemiilor, şi verificarea coloniştilor (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 34).

În octombrie 1946 a fost înfiinţată Şcoala Medie de Industrie Agricolă.

În 1946 conform documentelor de arhivă situaţia terenului arabil în judeţele Timiş-Torontal era următoarea (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 41):

– Teren arabil	522.285 ha şi 78 ari
– Grădini	9.156 ha şi 97 ari
– Fâneţe	32.736 ha şi 71 ari
– Vii	14.693 ha şi 20 ari
– Păşuni	67.717 ha şi 93 ari
– Pădure	46.378 ha şi 39 ari
– Pomi	2.416 ha şi 30 ari
– Intravilan clădit	8.493 ha şi 53 ari
– Intravilan neclădit	5.873 ha şi 55 ari
– Neproductiv	13.264 ha şi 12 ari (drumuri, ape, mlaştini etc.).

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

Rezultă un total de 723.659 ha.

Din cele 522.285 ha teren arabil s-a început pentru însămânţarea de toamnă o suprafaţă cu 254.100 ha cu următoarele culturi (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 49):

– Rapiţă de toamnă
  – (propuse) 2.500 semănate la 27 octombrie 64 ha;
– Grâu de toamnă
  – (propuse) 214.938 ha semănate la 27 octombrie 77.774 ha;
– Secară de toamnă
  – (propuse) 3.500 ha semănate la 27 octombrie 1.280 ha;
– Orz de toamnă
  – (propuse) 19.700 ha semănate la 27 octombrie 10.061 ha;
– Lucernă
  – (propuse) 6.266 ha semănate la 27 octombrie 59 ha;
– Trifoi
  – (propuse) 6.896 ha semănate la 27 octombrie 8 ha;
– Borceag
  – (propuse) 100 ha semănate la 27 octombrie 8 ha;
– Ovăz
  – (propuse) 20 ha semănate la 27 octombrie 12 ha.

Din datele de mai sus rezultă faptul că din cele 254.100 ha propuse pentru a fi însămânţate în toamnă, la 27 octombrie se reuşişe însămânţarea a 89.286 ha.

Pentru a susţine agricultura s-au înfiinţat diferite centre pentru reparat maşini şi tractoare. De exemplu, în judeţele Timiş-Torontal în 1946 s-au înfiinţat 24 de centre la: Buziaş, Biled, Cenad, Sânicolau Mare, Jimbolia, Gotlob, Lenerheim, Satchinez, Carani, Giarmata, Săcălaz, Recaş, Liebling, Peciu Nou, Deta, Gătaia, Cărpiniş, Neudorf şi Tomnatic (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 53).

În luna octombrie a anului 1946 s-au realizat colectări pentru diferite necesităţi. De exemplu, pentru consum până la 27 octombrie au fost colectate 24.955 kg cereale, iar pentru însămânţat 2.790.000 kg. (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 54).

Statistica animalelor în judeţul Timiş-Torontal în decursul anilor 1938, 1939 este următoarea (S.J.T.A.N., dosar 34/1946, f. 19):

Animale	Anul 1938	Anul 1939	Anul 1946
Cabaline	109.616	112.368	52.024
Bovine	98.038	10.172	71.913
Ovine	246.289	26.228	170.775
Porcine	304.869	333.022	122.283

În urma studierii documentelor de arhivă reflectă ca din judeţul Timiş-Torontal au fost colectate în 1946 următoarea cantitate de cereale (cantitate exprimată în vagoane) (Onişoru 1998, 52):

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

Cereale	Judeţe deficitare	Centre industriale	Armata Română	Armata Roşie
Porumb	1024	8,5	243	5
Grâu	151	36	81,6	12,9
Orz	17	24	31	102,7
Ovăz	5	12,9	9,2	14,5

Partidele de opiziţie au fost acuzate că influenţează specula cu produce, care duc la creşterea preţului. Cotele erau predate cooperativelor de stat.

În domeniul legislaţiei privind economia Partidului Comunist a adoptat la 7 martie 1946, legea nr. 136 care prevedea înfiinţarea Consiliului Suprem al Economiei naţionale (Onişoru 1998, 53).

Potrivit articolului 5 al legii de mai sus, în noul organism, care se dorea a fii unul de coordonare şi strategie economică, intrau miniştrii Industriei şi Comerţului, Finanţelor, Agriculturii şi Domeniilor Minelor şi Petrolului, Muncii, Comunicaţiilor şi Lucrărilor Publice precum şi guvernatorul Băncii Naţionale a României. Tot în 1946 s-a hotărât ca fermele de stat şi centrele de închiriat maşini agricole să fie unite în Regia Exploatării Agricole, Zootehnice, Industriale şi de Maşini Agricole (S.J.T.A.N., dosar 36/1946, f. 111) .

Cu privire la societate, în anul 1946 se poate afirma că, conform unei sinteze a inspectoratului de poliţie Timişoara în ultimul timp, starea de spirit a populaţiei este puţin agitată în urma discursului lui Churchill de la Fulton, statul Missouri, din 6 martie 1946. Populaţia este nemulţumită şi neliniştită datorită zvonului că am fii înaintea unui război – între puterile occidentale şi U.R.S.S. circula zvonul că în Iugoslavia s-a decretat mobilizarea generală (S.J.T.A.N., dosar 36/1946, f. 111).

Se analizează mai departe, la capitolul probleme sociale, fiecare categorie în parte. Astfel:

- *Ţăranii:* „în general starea lor de spirit estre contrară F.N.D. deoarece comitetele de reformă agrară n-au lucrat după un sistem unitar şi acest lucru a adus după sine numeroase abuzuri. Există în continuare oameni care nu susţin guvernul. În general ei sunt înregimentaţi în P.N.Ţ.- Maniu, P.N.L. Brătianu şi Frontul Plugarilor (S.J.T.A.N., dosar 36/1946, f. 112).

- *Muncitorii:* s-au încadrat bine în perioadă. Se lucrează la contractele colective de muncă. Sunt nedumeriţi datorită creşterii preţurilor.

- *Studenţii:* formează cea mai mare citadelă a reacţiunii.

- *Cultele:* există preoţi, mai ales catolici care fac propagandă reacţiunii.

- *Industria:* în rândul industriaşilor se practicau sabotajele pe scară largă, nemulţumind populaţia. Mulţi invocau lipsa de materii prime. Practicau comerţul la negru (Mioc 2007, 213).

O altă problemă gravă cu care s-au confruntat populaţia zonei a fost prezenţa Armatei Sovietice de ocupaţie. Soldaţii ruşi s-au dedat la acţiuni împotriva populaţiei locale: jafuri, violuri şi agresiuni. Astfel documentele de arhivă consemnează pentru anul 1946 o serie de abuzuri, printre care: la 11/12 ianuarie 1946, în localitatea Bencecul de Sus, 7 soldaţi ruşi au încercat să jefuiască o văduvă din comună, fiind opriţi de

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

populaţie; Păcuraru Nenad din Pişchia a fost împuşcat în 22 februarie acelaşi an de un locotenent sovietic cantonat în comună, 2 soldaţi sovietici aflaţi în stare de ebrietate au împuşcat în 16 martie un locuitor din Bencecul de Sus. La 6/7 mai un soldat sovietic l-a jefuit pe Gavrilă Rusu din comuna Foeni, iar la 23/24 mai 2 soldaţi sovietici au tâlhărit un localnic din comuna Şag, au încercat să-i violeze fiica şi au rănit-o cu lovituri de cuţit (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 3).

Populaţia a fost folosită deseori de autorităţi în demonstraţiile în favoarea guvernului.

Atât opoziţia cât şi partidele aparţinând B.P.D. au organizat de-a lungul anului 1946 o serie de manifestaţii şi demonstraţii pentru a-şi susţine candidaţii în alegeri. Încă de la începutul anului, forţele aflatela conducerea ţării au organizat în 24 ianuarie o manifestaţie pentru a sărbătorii ziua unirii principatelor (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 33).

Această demonstraşie s-a concretizat printr-o manifestaţie care s-a întins din Josefin până în faţa teatrului. Aici s-a ţinut, după amiază, o conferinţă unde profesorul N. Apostolescu a rostit un discurs.

La 8 februarie, a avut loc un congres al P.N.L. Brătianu, la Timişoara, la care au participat 130 de oameni. În cadrul acestui congres, inginerul Crişan a atacat dur P.C.R. susţinând că cei care manifestau în favoarea comuniştilor serveau intereselor străine neamului (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 34).

La 10 februarie s-a organizat o adunare muncitorească în cadrul F.U.M., pentru comemorarea răscoalei lui Horia, Cloşca şi Crişan, comemorându-se 15 ani de la împuşcarea ceferiştilor la Griviţa (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 60).

Şi opoziţia a încercat să desfăşoare în teritoriu diverse acţiuni propagandiste: de exemplu la 8 martie a venit la Timişoara reprezentantul P.N.Ţ în guvern – Emil Haţieganu. Atunci s-a ţinut o conferinţă unde s-a discutat situaţia politică din ţară, după aceea Haţieganu însoţit de studenţi au manifestat pe străzile oraşului strigând lozinci ca: „Regele şi Patria", „Studenţimea Regelui", „Iuliu Maniu şi Brătianu", „Jos Teroarea", „Libertate şi dreptate" (S.J.T.A.N.., dosar 1/1946, f. 65). Partidul Naţional Liberal a adus campanii de popularizare la sate. Tineretul P.N.L., condus de avocatul Furlugeanu, au arborat la 6 martie lozinci precum: „6 Martie un an de foamete", „6 Martie un an de teroare", „6 Martie înrobirea României" – cu ocazia împlinirii a un an de la instalarea lui Petru Groza în fruntea guvernului (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 82).

În luna aprilie, datorită unor concedieri de la Ilsa, muncitorii au hotărât să organizeze acţiuni greviste în fabricile Filt, Mănuşi, Fabrica de Zahăr, Romitext şi Dermatina (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 103).

Grevele, consemnează documentele de arhivă, au determinat intervenţia promptă a Partidului Comunist.

Luna mai a debutat cu un miting din Piaţa Unirii din Timişoara la care au participat aproximativ 60.000 de muncitori (S.J.T.A.N., dosar 1/1946, f. 103).

Ziua de 10 mai a reprezentat pentru studenţimea din ţară momentul optim pentru a-şi declara revolta faţă de situaţia existentă. Atunci au fost scandate lozinci ca: „Trăiască Regele", „Trăiască Iuliu Maniu", „Jos guvernul Groza".

În concluzie aceasta a fost situaţia în anul 1946, când populaţia a încercat să manifeste în diverse ocazii împotriva guvernului, dar fără şanse de reuşită. În ziua alegerilor, la 19 noiembrie, românii au înţeles faptul că România fusese înlăturată definitiv.

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)

Bibliografie

Fonduri arhivistice

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale

Fond 436 – inv. 686, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1948-1950.

Colecții de documente

Chiper, I., Constantiniu, F., Pop, A. 1993. *Sovietizarea României. Percepţii anglo-americane (1944-1947,* Bucureşti: Editura Iconica.

Lucrări generale

Baciu, Nicolae. 1990. *Agonia României 1944-1948*, Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Frunză, Victor. 1990. *Istoria stalinismului în România*, București: Editura Humanitas.

Hitchins, Keith. 1998. *România. 1866-1947*, București: Editura Humanitas.

Mioc, Eugen. 2007. *Comunismul în Banat (1944-1965). Dinamica structurilor de putere în Timişoara şi zonele adiacente*, vol. I, Timișoara: Editura Excelsior Art.

Onișoru, Gheorghe. 1996. *Alianţe şi confruntări între partidele politice din România (1944-1947)*, București: Fundaţia Academia Civică.

Onişoru, Gheorghe. 1998. *România în anii 1944-1948. Transformări economice şi realităţile politice,* București: Fundaţia Academia Civică.

Păiușan, Radu. 2018. *Aspecte ale activității comuniste în Banat în anul 1944*, în "Quaestiones Romanicae", volumul VI, p. 276-281.

Scurtu, I., Buzatu, Gh. 1999. *Istoria României în secolul XX (1918-1948),* Bucureşti: Editura Paideea.

BDD-A31405
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:18 UTC)